

DÜNYA NÜFUSUNDAKİ ARTIŞ EĞİLİMLERİ KARŞISINDA GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELERİN KALKINMA SORUNLARI VE TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Ass. Dr. S. Rıdvan KARLUK

Yüzyılımızın en önemli olaylarından biri de, nüfus hareketlerinde görülen gelişmelerdir. Gerçekten dünya nüfusundaki hızlı artış, bir yandan gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabalarını olumsuz yönde etkilerken, diğer taraftan dünya üzerinde bir beslenme açığının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Böylece hızlı nüfus artışı, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmesinin ana engeli olmakta ve çağımızın önemli sorunlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır (1).

-
- (1) 19-30 Ağustos 1974 tarihleri arasında Bükreş'te yapılan Dünya Nüfus Konferansında, bu konular ayrıntılı bir şekilde ele alınarak tartışılmıştır. Konferansta, Birleşmiş Milletler Nüfus Komisyonu ile uzmanlardan oluşan danışman komitesi tarafından hazırlanan ve ülkelere nüfus politikalarını geliştirmekte yardımcı olması amaçlanan bir «Nüfus Eylem Planı» kabul edilmiştir. Bu konferanstan önce, uluslararası dört sempozyum düzenlenmiştir. Nüfus ve Kalkınma, 4-14 Haziran 1973 Hahire'de; Nüfus ve Çevre, 26 Eylül - 5 Ekim 1973'de Stockholm'de, Nüfus ve İnsan Hakları, Ocak 1974'de Amsterdam'da yapılmıştır. Bu sempozyumlardan amaç, ülkelerin politikalarını tespit ederken ve konuyla ilgili konferanslarda kararlar alırken suni bir uzlaşma yerine, çeşitli görüşlerin ve fikirlerin açıkça ortaya konmasını sağlamaktır.

Dünya üzerinde nüfus sorunlarına karşı ilgi, çağımızdan çok gerilere kadar gitmektedir. Milattan 500 yıl önce Çin'de Konfüçyüs, nüfus miktarı ile toprak arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. Konfüçyüs, nüfus miktarında herhangi bir artış olmasa bile, tarım ürünlerinde bir kıtlık olması durumunda, ölümlerin arttığını gözlemiştir (2). Eski Yunan'da nüfus sorunları ile ilgilenilmiştir. Eflatun, «Kanunlar», Aristo, «Politika» adlı eserlerinde bir devlet-şehir (etat-cité) meydana getirebilmek için nüfus miktarının ne olması gerektiğini incelemişlerdir.

Her iki düşünürde, bir devlet-şehir'in yaşayabilmesi için asgari bir nüfusa sahip olması gereğini kabul etmişler, fakat nüfusun sınırsız bir şekilde artmasını kabul etmeyerek «az nüfus» ilkesini savunmuşlardır. Eflatun, yukarıda adı geçen eserinde nüfus artışını önlemek için doğumların azaltılmasını bile teklif etmiştir (3). Romalılar ise bu fikirlerin aksine, askeri düşüncelerden hareketle daima nüfus artışını desteklemişlerdir. Şüphesiz eski devirlerdeki nüfus sorununa yapılan bu yaklaşım ile, çağımızdaki nüfus artış sorununa yapılan yaklaşım oldukça farklı bulunmaktadır. Bu nedenle bu yazımız ile, dünya nüfusunda yaşadığımız yüzyılda görülmeye başlayan hızlı artışı ve bu artış karşısında gelişmekte olan ülkelerin karşılaştıkları kalkınma sorunlarını incelemeye çalışacağız.

Tarih boyunca dünya nüfusu, devamlı bir artış göstermiştir. Dünya nüfusunda son artış hızı, ölümlerdeki hızlı azalma sonucu ortaya çıkmıştır. İktisadi gelişmenin yeterli bulunmaması, sosyal mobilite noksanlığı, belli başlı sosyo-kültürel değişmelerin olmayışı, gelişmekte olan ülkelerde ölümlerdeki azalmaya paralel olarak doğurganlıkta bir düşmenin ortaya çıkmasına neden olmuş ve dünyamız bir «nüfus patlaması» (population explosion) ile karşı karşıya kalmıştır.

Dünya nüfusu 1950 yıllarında ancak 791 milyon kişi iken, bu tarihten bir yüzyıl sonra nüfus 1.262 milyona ulaşmış ve 1970 yılında da 3.632 milyonu bulmuştur. Ortalama olarak 1950 yılından bu yana dünya nüfusu, her yıl yüzde ikilik bir artış göstermiştir. Dünya nüfus artış hızındaki bu gelişim devam ettiği sürece, her 35 yılda dünya nüfusu iki katına çıkacaktır (4).

(2) H. CİLLOV, **Nüfus İstatistikleri ve Demokrasinin Genel Esasları**, Sermet Matbaası, İstanbul 1960, s. 16.

(3) A.g.e., s. 17.

(4) Dünya nüfusu milattan sonra birinci yüzyılda 250 milyon kişi civarında idi. Bu nüfusun iki katına ulaşabilmesi için aradan tam 1.600 yıl geçmesi gerekmiştir. Ekz. R.S. Mc. NAMARA, «Üçüncü Dünya Ülkelerinde Nüfus Artışı ve Ekonomik Kalkınma», «çev. S. Rıdvan KARLUK, **Eskişehir İ.T.İ.A. Dergisi**, C. IX, Sayı: 2, s. 283.

Diğer taraftan Birleşmiş Milletler'in yapmış olduğu bir tahmine göre dünya nüfusu, 2000 yılında 6.515 milyon, 2050 yılında 11.228 milyon ve 2150 yılında da 12.343 milyona ulaşacaktır (5).

Dünya nüfus artış hızı, uzun yıllar boyunca % 0.1 ile % 0.3 arasında değişirken, zamanımızda bu oran % 1.6'ya ulaşmış ve dünyanın bazı bölgelerinde % 3'e kadar çıkmıştır (6). Bununla beraber dünya nüfus artış hızı, ülkeler arasında büyük farklılık göstermektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında bulunan Filipinler, Irak, Paraguay, Ekvatör, Libya ve Honduras'ta, 1960-1970 döneminde yıllık nüfus artış hızı yüzde 3.4'tür. Aynı dönemde Kolombiya, Venezüella, Panama gibi ülkelerin yıllık nüfus artış hızları ile yüzde 3.3 civarındadır (7). Buna karşılık gelişmiş Batı Avrupa ülkelerin aynı dönemdeki yıllık nüfus artış hızları ise şöyledir: Almanya; 1.0,, İngiltere; 0.6, İtalya; 0.8, Fransa; 1.1, Hollanda; 1.2, Danimarka; 0.8, Norveç; 0.8, Rusya'nın bu dönemdeki yıllık nüfus artış hızı, 1.2, ABD'nin 1.3, Kanada'nın 1.8 ve Japonya'nın ise 1.0'dır. Bu verilerden de açıkça anlaşılacağı gibi, dünya nüfusundaki hızlı artış geliştirmekte olan ülkelerin nüfuslarındaki süratli gelişiminden büyük ölçüde etkilenmektedir. Asında dünya nüfusunun büyük bir bölümü az gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır. 1970 yılında dünya nüfusunun % 70'ni geliştirmekte olan ülkeler oluşturmuştur. Birleşmiş Milletler'in hesaplarına göre, gelecekte bu oran daha da artacaktır. Meselâ 1980 yılında 4.457

-
- (5) United Nations, **1974 World Population Year**, Bulletin of Labour Statistics, International Labour Office, 1974.
 - (6) Ondokuzuncu yüzyılda dünya nüfusundaki ortalama yıllık artış hızı, yüzde 0.5, yüzyılımızın ilk yarısında yüzde 0.8 ve 1950-1970 döneminde ise yüzde 1.9 olmuştur. Bu son iik tarih arasında kalan dönemde dünya nüfusu, 2.500 milyondan 3.600 milyona ulaşmış ve nüfusun yıllık büyüme hızında yüzde 2 olmuştur. Böylece, bu yıl dünya nüfusuna 80 milyon kişi daha katılmıştır. Bkz. United Nations, **World Population Conference: Population Change and Economic and Social Development**, Bucharest, 19-30 Ağustos 1974, E/CONF, 60/4, s. 5.
 - (7) Gelişmekte olan ülkelerin yıllık nüfus artış hızları, geçen yüzyılda ortalama olarak yüzde 1.0 civarında olmuş ve nadiren yüzde 1.5'i geçmiştir. Yüzyılımızın başındaki on yılda, bu ülkelerin yıllık nüfus artış hızları ise yüzde 0.5'tir. 1920-1950 döneminde bu hız yüzde 1.0'a yükselmiş ve 1950-1960 arasında da yüzde 2'yi geçmiştir. 1970 yılında bu ülkelerdeki yıllık nüfus artış hızı yüzde 2.4'e ulaşmış ve bu hız, yaklaşık 29 yılda nüfusun iki katına çıkmasına sebep olmuştur. Yukarıda da değinildiği gibi çok sayıda geliştirmekte olan ülkede nüfus artış hızı bu oranın üzerindedir ve bu ülkelerde nüfus muhtemelen 25 veya daha az bir sürede iki katına çıkacaktır. Bkz. U. N., **Population Change and Economic..**, s. 7.

milyonluk dünya nüfusunun % 72.9'u, 1990 yılında 5.438 milyon nüfusun % 75.5 ve 2000 yılında dünya nüfusunun % 77.7'si dünyanın az gelişmiş bölgelerinde yaşamak zorunda kalacaktır (8).

Dünya nüfusundaki bu hızlı gelişmeye rağmen, daha ilerki yıllarda yıllık nüfus artış hızlarında bir düşme beklenmektedir. Gerçekten 1970-1980 döneminde dünya nüfus artış hızı yıllık olarak 2.1, 1980-1990 yılları arasında 2.0, 1990-2000 yıllarında 1.8 civarında olacaktır (9). Fakat burada ilginç olan nokta şudur; Dünya nüfusunun azalma yönündeki bu olumlu gelişmesinin gelişmekte olan ülkeler yönünden pek büyük bir önemi bulunmamaktadır. Gerçekten sözü edilen ülkelerin bu üç dönemdeki yıllık yüzde nüfus artış hızları, dünya ortalamasının çok üzerinde seyrederek 2.5, 2.4 ve 2.1 değerlerine ulaşmaktadır.

Dünyanın gerek gelişmekte ve gerekse gelişmiş ülkelerinde görülen bu hızlı nüfus artışına paralel olarak, dünya kentsel nüfus miktarında da olumlu bir gelişim gözlenmektedir. Aslında kentleşme, kalkınma ve modernleşmenin bir göstergesidir. Fakat artan kentsel nüfus eğer iyi bir şekilde ele alınarak değerlendirilmezse, ortaya sosyal ve ekonomik sorunların çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Günümüzde gelişmekte olan ülkelerde kentleşme sürecinin kontrolsüz bir şekilde oluşması sonucunda ortaya çıkan sosyal ve ekonomik sorunların çözümü, en az hızlı nüfus artışı kadar önem taşımaktadır (10). Gelişmekte olan ülkelerde çocuk ve genç nüfusun genel nüfus piramidi içindeki yeri oldukça büyüktür. Eğer sözü edilen ülkelerdeki doğurganlık seviyesinde bir düşme olsa, nüfus artış hızlarındaki azalma, ancak bir kaç on yıl sonra ortaya çıkacaktır. Bu ülkelerde bakıma muhtaç çocuk ve genç nüfusun genel nüfus içinde fazla olması, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma çabalarını büyük ölçüde engellemektedir.

Bilindiği gibi dünyaya gelen her çocuk, yalnız beslenmekle kalmaz. Bu çocukların giydürülmesi, barındırılması, sağlık şartlarının düzenlenmesi, asgari seviyede bile olsa eğitim hizmetlerinden yararlandırılmaları gerekmektedir. Bütün bunların gerçekleşmesi ise, yeni sermayeye ihtiyaç gösterir. Gelişmekte olan ülkelerde sermaye, kıt bir faktördür. Mevcut olan sermayede

(8) Birleşmiş Milletler'in a.g.k.'taki bu hesaplamaları, dünya nüfusunun «orta hızda» (medium variant) artacağı varsayımından hareket etmektedir.

(9) A.g.k. s. 69.

(10) United Nations, **World Population Conference**, Action taken at Bucharest, November 1974, s. 8. Gelişen ülkelerde kırsal nüfus, ortalama yüzde 1.7'lik bir artış göstermektedir. Bkz. a.g.g., s. 8.

demografik yatırımlardan çok, üretken kalkınma yatırımlarına aktarılmalıdır. Genel olarak genç nüfus, onbeş yaşına gelinceye kadar millî ekonomiye bir katkıda bulunmaz. Aksine, ekonomide bir tüketici kitlesini oluşturur. Toplumda yüksek doğum oranlarının bir sonucu olarak toplam nüfus içindeki çocuk sayısı fazla ise, bu ülkelerde zaten kıt olan kaynakların ancak mevcut yaşama standardının daha aşağıya düşmesine engel olacak şekilde kullanılmasını zorunlu kılar. Dolayısıyla gelişen ülkeler, yüksek doğumların aşırı yükü nedeniyle büyük bir baskı altında bulunurlar.

Nüfus artışının büyük-aşırı- oranlara ulaşması hızla artan nüfusun eğitim ve istihdamında büyük ölçüde kısıtlamaktadır. Nüfusun süratle arttığı gelişen ülkelerde, eğitim seviyesi, kalitatif ve kantitatif olarak aynı derecede yükselmemektedir. Bunun tabii bir sonucu olarak, toplumu oluşturan kişilerin geliştirilmesinde başlıca hareket ettirici güç olan eğitim büyük ölçüde feda edilmektedir. Oysa nüfusun kalitesi, ekonomik kalkınma yönünden çok büyük önem taşımaktadır. Ekonomik kalkınma ve sanayileşme (11), ancak insan eliyle ve zekâsıyla gerçekleştirilebilir.

Bu nedenle her tür kalkınma ve gelişmenin temel unsuru, «beşeri kaynak» adı verilen insan zekâ ve kabiliyetidir. İnsan zekâ ve kabiliyetini arttırmak için yapılacak her türlü harcamalar ise bir «millî yatırım»dır. Bu açıdan tanınmış İngiliz iktisatçısı A. Marshall'ında belirttiği gibi, bütün sermayenin en değerlisi, insana yapılan yatırımdır (12). İnsana yapılan yatırımlar ise, eğitim, sağlık ve beslenme harcamalarıdır. Aslında her üç harcama, birlikte yapıldığı zaman beşeri kaynaktan gereğince yararlanmak mümkün olur. Fakat insana yatırım denilince genel olarak sadece, «eğitim yatırımları» anlaşılmaktadır. Gelişmiş ülkelerin geçmişteki hızlı büyümelelerinde, bu ülkelerin eğitim ve araştırma harcamalarına verdikleri önemin rolü büyüktür. Bu ülkeler geçmişte, GSHM'ların % 2'sini aşan bir kısmını bu tip harcamalara ayırmışlar (13) ve ekonomik gelişimlerini bu yönden de kuvvetlendirmişlerdir.

- (11) Ekonomik kalkınma ve sanayileşme, iktisat literatüründe aynı anlamda kullanılmaktadır. Gerçekten az gelişmiş (underdevelopment) ülkeler, aynı zamanda sanayileşmemiş (non-industrialization) ülkelerdir. Bkz. J. VINER, **International Trade and Economic Development**, Oxford, At the Clarendon Press, 1970, s. 97.
- (12) F. HARBISON-C A. MYERS, «Education, Manpower and Economic Growth-Strategies of Human Resource Development» McGraw Hill, 1964, s. 3.
- (13) H. SINGER, «Education and Economic Development», I. LIVINGSTONE, **Economic Policy for Development** içinde, Penguin Readings, 1971, s. 55.

Gelişmekte olan toplumlardaki kötü eğitim sistemi, çocukların ekonomide üretim yaşına geldikleri zaman çalışabilecekleri bir iş bulamamalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla bu ülkelerde, çalışabilecek çağa gelmiş kişilerin büyük bir kısmı ya gizli işsizdir- dolayısıyla marjinal produktiveleri sıfırdır-, veya açık işsizdir. Sözü edilen ülkelerdeki bu kişilerin verimli işlerde istihdam edilmeleri mümkün olamamaktadır. Ayrıca nüfusa oranla bu ekonomilerdeki iş hacminde bir daralma meydana gelmektedir. Çünkü devlet, elindeki sınırlı kaynakların büyük bir bölümünü demokratik nitelikli yatırımlara aktarmakta, geriye kalan kaynaklarla gerçekleştirilen yatırımlarda fazla iş gücünü emecek derecede olmamaktadır. Diğer yünden bu yatırımlar devamlı artma eğiliminde olan çocuk sayısı dolayısıyla zamanla etkinliğinde kaybetmektedir.

Bu konuda önemli diğer bir noktada şudur: Gelişmekte olan ülkelerin hızla kalkınarak gelişmiş ülkeler ile aralarında bulunan açığı (gap) kapatmaları, ellerindeki sınırlı kaynakların daha çok teknoloji üreten sermaye-yoğun alanlara tahsisini zorunlu kılmaktadır (14). Bu yatırım alanlarında istihdam imkânları ise sınırlı olduğundan, artan nüfusa iş bulunması önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerde mevcut bulunan «yapısal işsizlik», işgücündeki artışın istihdam imkânlarındaki artıştan daha yüksek olmasından ileri gelmektedir. Genel olarak işgücündeki artış, iki nedenle ortaya çıkar. Birinci neden, nüfus artışıdır. İkinci önemli neden ise, yukarıda kısacada değinildiği gibi teknolojidir. Gelişen ülkeler, kullanmak zorunda oldukları sermaye-yoğun modern teknolojiler (15) için çok oranda sermaye birikimine ihtiyaç duymaktadırlar. Böyle bir zorunluluk ise, ekonomik kalkınmayı çok güçleştirmektedir. Bu tip ülkeler, emek-yoğun üretim dallarını geliştirerek modern teknolojinin baskısından bir ölçüde kendilerini kurtarabilirler. Fakat her az gelişmiş ülkenin emek-yoğun üretim dallarında «karşılaştırmalı üstünlüğü» olmayabilir.

Diğer taraftan gelişen ülkelerde hızlı artan nüfusun, bir üretim faktörü olan emeğin ucuz bulunduğu ve dolayısıyla diğer ülkelere göre nisbi olarak daha bol ve ucuz üretim faktörünü yoğun olarak kullanan üretim dallarında ihtisaslaşma teklifide her zaman geçerli olmayabilir. Çünkü bu ülkelere

(14) B. HIGGINS, **Economic Development**, W. W. Norton and Co. Inc., New-York, 1968. s. 378-379.

(15) HIGGINS, a.g.e., s. 379.

«ucuz emek» iddiası, sanıldığıının aksine, her zaman emeğin ucuz olduğu anlamına gelmez. Ekonomik kalkınma sırasında teknoloji yeniliklerinin gerektirdiği eğitilmiş insan gücüne olan ihtiyaç artar. Her ne kadar gelişmekte olan ülkelerde işçilere ödenen ücretler gelişmiş ülkelere göre daha düşüktür, gelişmiş ülkelerdeki işgücünün prodüktivitesi, diğerlerine nazaran daha yüksektir. Dolayısıyla bu ülkelerin ürettikleri mallarda, rekabetçi dünya ihraç pazarlarında genellikle daha pahalı olur. Bunun sonucunda, gelişmekte olan ülkelerdeki «ucuz emek», giderek aşırı derecede «pahalı emek» durumuna da dönebilir. Ayrıca gelişen ülkenin tabii kaynakları ve iklimi, emek-yoğun üretim tekniklerinin kullanılmasını engelleyebilir.

Bu nedenle gelişmekte olan ülkeler, bir «ikilem» (dilemma) ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bu ülkeler ya modern teknolojiden vazgeçerek düşük prodüktiviteli üretim dallarını geliştirip hızla artan nüfusa istihdam sağlayacaklar, yada yüksek prodüktiviteyi tercih ederek işsizliği kabul etmek zorunda kalacaklardır.

Gelişmekte olan ülkelerde hızla artan nüfusu, ekonomide bağımlılık oranının (16) yükselmesine sebep olmakta, başka bir deyişle ailelerin bakmakla yükümlü oldukları nüfus miktarını da arttırmaktadır. Bu şartlar altında toplumdaki tasarruf istekleri de düşmektedir. Hızlı nüfus artışı, ekonomide iki yanlı bir etki yaratmaktadır. Nüfus artışı bir taraftan ekonomideki potansiyel tasarruf miktarının düşmesine sebep olurken, diğer taraftan sermaye mallarına olan ihtiyacı arttırmaktadır (17).

Gelişen ülkelerde, kalkınmayla birlikte artan fert başına gelir, bu ülkelerde ölüm oranlarını düşürerek nüfusun artmasına sebep olmaktadır. Gerçekten ileri sanayi ülkelerinin kalkınma süreci içinde ölüm oranları yavaş bir tempo ile azaldığı halde, gelişmekte olan ülkelerde bölüm oranları hızlı ve ani bir düşme kaydetmiştir. Çağımızda salgın hastalıklarla savaşta DDT, penisilin ve antibiyotik gibi ilâçların bulunması ve kullanılması ile, sağlık hizmetlerinden daha yaygın ve kolay yararlanmayı mümkün kılan kentleşme, gelişmekte olan ülkelerde ölümlerin hızla düşmesine sebep olmuştur (18).

(16) Bağımlılık oranı, 15 yaşından küçükler ile 65 yaşından büyüklerin, 15-65 yaş nüfusuna bölünmesi ile hesaplanmaktadır. Ekonomik bakımdan verimli nüfus, genel olarak 15-65 yaş arasında bulunmaktadır.

(17) G. OHLIN, **Nüfus Kontrolü ve Ekonomik Kalkınma**, Ayıldız Matbaası, Ankara, 1969, s. 70.

(18) Ölüm oranlarındaki azalışa neden olan diğer faktörler için bkz. H. J. HABAKKUK, **Population Growth and Economic Development Since 1950**, Leicesters Üniversty Press, 1972, s. 29-35.

Ayrıca sağlık şartlarında meydana gelen düzelme nedeniyle bu ülkelerdeki ortalama yaşam umududa artmıştır (19).

Bu arada bir noktaya dikkati çekmekte yarar vardır. Fert başına gelir artışı ile doğumlar, başka bir deyişle nüfus artışı arasında da ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Prof. Kinlebeger gelir seviyesi yüksek olan ülkelerde, doğum oranlarının % 1.5 olduğunu tespit etmiş ve fert başına düşen gelirden meydana gelen artışın nüfusu azalttığını öne sürmüştür (20). O halde, bu iki etki sonucunda fert başına artan gelir ile birlikte eğer nüfusta yine bir artış gözleniyorsa, o zaman kalkınma için gerekli sermayeyi bulmakta güçlüklerle karşılaşılacak demektir. Çünkü, ekonomik kalkınmayı sağlayacak tasarruf-yatırım artışı, bilindiği gibi gelir seviyesi ile yakından ilgilidir. Fert başına gelir seviyesi ne kadar yüksek olursa, o kadar fazla tasarruf ve yatırım yapılacak ve ekonomik kalkınma o denli hızlanacaktır. Böylece, kalkınma ile birlikte artan fert başına gelir, bir yandan nüfusu arttırarak milli geliri bölüşecek kişileri çoğaltmakta, diğer tarafta ekonomide global tasarruf-yatırım artışına sebep olarak milli gelirin yükselmesini sağlamaktadır. Bu durumda gelişmekte olan ülkeler, fert başına gelirden devamlı bir artış sağlayabilmek için, gelir artış hızlarını, nüfus artış hızlarının üzerlerine çıkarmak zorundadırlar (21).

Bu açıklamalarımın sonuna, aşırı derecede hızlı nüfus artışının kalkınma için gerekli olan sermaye ihtiyacını ne denli arttırdığını basit olarak Harrod-Domar tipi bir büyüme modeli üzerinde gösterebiliriz. Ekonomide sermaye-hasilat katsayısının 3/1 olduğu gelişen bir ülke nüfusu artmıyorsa, yüzde birlik net bir kalkınma hızına ulaşabilmek için gerekli sermaye birikim hızı (ta-

- (19) Bugün ortalama yaşam umudu, Latin Amerika'da 63 yıl, Asya'da 57, Afrika'da 46 yıl iken, gelişmiş ülkelerde 71 yıldır. Gelişmekte olan ülkelerde bir yaşına girmeden her 40 çocuktan 1'i ölürken, bu oran Latin Amerika'da 15, Asya'da 10, Afrikada ise 7'dir. Bkz. U.N., **World Population Conference** s. 7, paragraf: 5. Diğer taraftan gelişmekte olan ülkelerde toplam nüfusun ölüm oranı ile gelir seviyesi arasındaki ilişkiyi korrelasyon yüksek olmadığı halde, çocuk ölüm oranı ile gelir seviyesi arasındaki ilişkiyi korrelasyon oldukça büyük bulunmaktadır. Bkz. C. P. KINDLEBERGER, **Economic Development**, Mc Graw-Hill Book Co. Inc., New-York, 1965, s. 271-273.
- (20) KINDLEBERGER, a.g.e., s. 274-281. Fert başına gelir yükselirken doğum oranlarının artışı ile ilgili bir araştırma için bkz. I. ADELMAN, «An Econometric Analysis of Population Growth», **AER**, June 1963, No. 53. s. 314-339. Adelman, 37 ülkeyi kapsayan bu araştırmasında, doğum oranlarının fert başına düşen gelir seviyesi arttıkça yükseldiğini öne sürmektedir.
- (21) V. F. SAVAŞ, **Kalkınma Ekonomisi**, Sermet Matbaası, İstanbul, 1974, s. 251.

sarruf) % 3'tür. Fakat ekonomide her yıl nüfus yüzde bir oranında artıyorsa, yüzde birlik net bir kalkınma hızına ulaşması için gereken sermaye birikim hızı % 6 olacaktır. Bu nedenle, ekonomik kalkınmanın hızlı bir nüfus artışı ile birlikte gerçekleştirilmeye çalışılması o toplumun katlanacağı fedakârlıkları büyük ölçüde arttırmaktadır.

Gerçekten Tablo II'den de izlenebileceği gibi, Birleşmiş Milletlerin 1960-1970 döneminde seçilmiş 50 gelişmekte olan ülkeyi kapsayan araştırmasında; nüfus artış hızları yüksek olan gelişen ülkelerde gayrisafi yurtiçi hasıla artış hızı büyük ölçüde nüfus artış hızından olumsuz yönde etkilenmektedir (22). Yapılan bir araştırmada, yıllık ortalama nüfus artış hızı ile fert başına düşen üretim arasında (+0.1344) pozitif bir korrelasyon tespit edilmiştir (23). Burada bir noktayı da gözden uzak tutmamak gerekir. Gelişmekte olan ülkelerde yıllık fert başına düşen hasıla artışları, belirli bir süre içinde gelişmiş ülkeler ile olan açığı kapatacak ölçüde olmalıdır. Çünkü gelişmiş ülkelerde de zaman içinde büyüme devam etmekte ve dolayısıyla fert başına gelirler artmaktadır. Ayrıca bu ülkelerin toplam nüfusa bölünecek milli gelirleride, gelişmekte olan ülkeler ile kıyaslanamayacak kadar fazladır (24). Bu yüksek gelir seviyesinde meydana gelen küçük gelişmeler bile, gelişmekte olan ülkelerin düşük fert başına gelirleri üzerinden gerçekleştirdikleri büyük oranlardaki artışları etkisiz kılmaktadır.

Böyle bir durumda gelişmekte olan ülkelerde **şimdikinden** daha düşük oranda bir nüfus artış hızı, şüphesiz daha hızlı bir şekilde fert başına gelir artışı diğer bir deyişle daha hızlı kalkınma için bir ön şart olmaktadır. Optimum seviyeyi geçen bir nüfus artışı (25) ayrıca, gelirin adil dağılımı, sosyal

(22) Uluslararası refah karşılaştırmalarında, fert başına hasıla (per capita output) veya fert başına gelirin (per capita income) esas alınması bazı sakıncalar doğurmaktadır. Bununla beraber, genel ve basit bir karşılaştırma yapabilmek için yinede bu ölçütten hareket etmekte kanımızca fazla bir sakınca yoktur. Fert başına gelirin kalkınmanın bir indeksi olduğu konusunda şu kaynaklara bakılabilir: HIGGINS, a.g.e., s. 147, H. ELIBENTEIN, **Economic Backwardness and Economic Growth**, John Wiley, New-York, 1960, s. 7.

(23) A. SAUVY, «Recherche d'une équilibre entre la population et le développement», (E/CONF-60/SYM.1/28), s. 8-10. Ayrıca bkz. K.H. KHALIL, «The impact of development on population growth», (E/CONF. 60/SYM. 1/23). s. 11-12. (**Population Change and Economic.**, s. 25'den naklen).

(24) Bkz. TABLO: I.

(25) Optimum nüfus, ülkedeki nüfusun ferdi gelirleri en yüksek seviyeye çıkaracağı nüfus miktarıdır. Başka bir deyişle optimum nüfus, emeğin marjinal üretiminin fert başına gelire eşit olduğu nüfus miktarıdır. Nüfus artışı, eko-

ve ekonomik fırsatlardan yararlanma ile istihdam olanakları yönünden de toplumda sosyo-ekonomik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (26).

Bu açıklamalarımızdan sonra şimdi, Türkiye'deki duruma geçebiliriz. Türkiye, bilindiği gibi gelişme yolunda olan bir ülkedir ve nüfus artışı karşısında gelişmekte olan ülkelerin karşılaşmış olduğu sorunlar bir ölçüde Türkiye içinde geçerlidir. Türkiye bugün, Avrupa'nın en yüksek nüfus artış hızına sahip ülkesidir. Bu durumu Tablo VI'da görmek mümkündür.

Ülkemizde 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımının sonuçlarına göre nüfus 13.648 bin kişi olduğu halde, 1950 sayımında bu rakam 20.947 bine ulaşmış ve son yapılan 1975 sayımında ise yaklaşık 41.000 bine çıkmıştır. 1980 yılında Türkiye nüfusunun 45.442 bin kişiye ulaşması beklenmektedir (27).

Türkiye nüfusunda görülen bu artışlar, özellikle doğumlarda meydana gelen fazlalıktan ileri gelmektedir (28). Türkiye'de 1965-1970 döneminde doğal nüfus artış hızı binde 27.3'tür. Aynı dönemde Danimarka'da bu oran binde 4.6, Yunanistan'da 9.3, ABD'de 9.5, Rusya'da 10.2, Japonya'da 11.0, Hindistan'da 26.1, İran'da 28.8 ve Meksika'da ise binde 34.3'tür (29). Türkiye'deki bu hızlı nüfus artışı, genel doğum oranlarının oldukça yüksek olmasından doğmaktadır. 1950 yılından bu yana doğum oranlarında (30) görülen azalmaya rağmen 1965-1970 döneminde bu oran binde 40.8 olmuştur. Bu arada İtalya'da doğum oranı binde 19, İngiltere, Batı Almanya ve Yunanistan'da binde 18, Fransa'da binde 17, Rusya ve ABD'de ise binde 18'dir (31).

nomide her ferdin tükettiğinden daha fazlasını üretime eklediği sürece yararlıdır. V. Savaş'ın ifadesiyle «ferdin tükettiği ile ürettiği birbirine eşit olduğu zaman, ekonomi optimum nüfusa ulaşmış demektir». Bkz. SAVAŞ, a.g.e., s. 254.

(26) U. N., **Population Change and Economic..**, s. 25.

(27) **Türkiye İstatistik Yıllığı 1973**, s. 29.

(28) 1930-1938 ile 1950-1960 yılları arasında Bulgaristan, Yugoslavya, Yunanistan, Kıbrıs ve Rusya Türkistan'ından Türkiye'ye gelen mühacirlerin miktarında, bu dönemdeki nüfus artışında göz önünde bulundurmamak gereklidir. Gerçekten 1923-1968 döneminde Türkiye'ye dışarıdan 1.247.683 kişi gelmiştir.

(29) **ÜBYKP**, s. 73.

(30) Türkiye'de 1923-1957 yılları arasında nüfus artışı teşvik edilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun süratle arttırılmasına çalışılmış, memurlara çocuk zammı, altı çocuklu ailelere ikramiye ve madalya verilerek doğumlar teşvik edilmiştir. Bkz. S. ZALM, **Türkiye'de Nüfus Meselesi**, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1973, s. 108.

(31) H. CİLLOV, «Nüfus Artışının İktisadi Gelişme ile Münasebeti», **Türkiye'nin İktisadi Gelişme Meseleleri**, C. I, Sermet Matbaası, İstanbul, 1971 içinde s. 559.

Doğum oranındaki bu fazlalığa paralel olarak Türkiye'de ölüm oranında oldukça yüksektir. Fakat ölüm oranında zaman içinde süratli bir azalma meydana gelmiştir (32). 1950-1955 döneminde Türkiye'de ölüm oranı binde 21.1 iken, 1965-1970 yılları arasında binde 13.5 olmuştur (33). Avrupa ülkelerindeki durum ise şöyledir: Fransa ve Portekiz'de binde 11, Macaristan'da binde 10, Yunanistan ve Rusya'da binde 8, ABD'de binde 10 (34).

Türkiye'de nüfus, hızla artmakta ve doğurganlıkta oldukça yüksek bir seviyede bulunmaktadır. Bunun bir sonucu olarak Türkiye nüfusunun büyük bir bölümü, küçük yaş gruplarında yoğunlaşmaktadır. Başka bir deyişle Türkiye, genç nitelikte bir nüfus yapısına sahiptir. 1945 yılında Türkiye'de 0-14 yaş grubunda bulunanların genel nüfusa oranı % 39.5 iken, 1965 de bu oran % 41.7 ve 1970 yılında da % 41.1 olmuştur. Nüfustaki bu gelişme, yüksek doğurganlığın bir sonucudur. Bilindiği gibi nüfus, hem tüketici ve hemde üreticidir. Fakat bütün nüfus tüketici olmakla birlikte, nüfusun ancak bir kısmı üretime katılarak gelir sağlamaktadır. Üretime katılmayan ve hiçbir geliri olmayan 0-14 ile 65 ve daha yukarı yaş grubunu, üretime katılan 15-65 yaşları arasında bulunan çalışabilir nüfus beslemektedir. Gerçekten 1955 yılında 15-64 yaş grubunda bulunanların genel nüfusa oranı % 57'den 1965'de % 54.1'e gerilemiş ve 1970 yılında da yüzde 54.5 değerine ulaşmıştır.

Bu gelişmenin sonucunda Türkiye'de çalışabilir nüfus olarak kabul edilen aktif nüfusun (15-64 yaş arası) taşıdığı yük ağırlaşmakta, diğer bir deyişle nüfusun bağımlılık oranı artmaktadır. 1955 yılında Türkiye'de bağımlılık oranı binde 753 kişi iken 1960'da binde 814, 1965'te 845 ve 1970 yılında da binde 836 kişi olmuştur. Buna göre 1955 yılında iktisaden faal her 1000 kişi kendisi dışında 753 kişiye bakarken, 1970 yılında her 1000 kişi 836 kişiye bakmak zorunda bulunmaktadır (35).

(32) Batılı düşünürler, nüfustaki hızlı artışı, doğum oranlarının yükselmesinden çok ölüm oranlarındaki düşüşe bağlamaktadırlar. Bu konuda bkz. R. W. Peterson'un 6-7, IX, 1975 tarihi «**Herald Tribune**» gazetesindeki makalesi.

(33) **ÜBYKP**, s. 75.

(34) CILLOV, «Nüfus Artışının...» s. 559.

(35) **ÜBYKP**, s. 76. Gelişmiş ülkelerde bağımlılık oranı, ortalama binde 550 dolayındadır. Bkz. **ÜBYKP**, s. 106. Meselâ 1967 yılında İtalya'da nüfusun bağımlılık oranı yüzde 53, Almanya'da yüzde 55 ve 1968 yılında Fransa'da yüzde 60'dır. 1995 yılında Türkiye'de bağımlılık oranının yüzde 70 dolaylarında olacağı tahmin edilmektedir. Bkz. **Yeni Strateji: 1973-1995**, paragraf: 1.2.

Hızla nüfus artışının ülkede genç nüfus miktarının çoğalmasına sebep olması, işgücü arzı üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Nüfus artış hızının yüksek olması, işgücü arzını arttırarak istihdam imkânlarının kısıtlanmasına yol açmaktadır. Üçüncü Plan dönemi başında 14.3 milyon kişi dolaylarında olan işgücü arzı, mevcut işgücü talebini 1.6 milyon kişi aşmaktadır. 1995 yılında Türkiye'deki işgücü arzının 27.0 milyona ulaşacağı Devlet Planlama Teşkilâtı tarafından öne sürülmektedir (36). Bu durumda 1995 yılında 13 ile 14 milyon kişiye ek istihdam imkânları yaratmak gerekecektir. Aynı şekilde Türkiye'de planlı dönemde 15-64 yaş grubundaki istihdam, 1962'de 12.5 milyon kişi iken, 1972 yılında 14.1 milyon kişiye çıkmıştır. Artış yüzde 12.7'dir. Aynı dönemde bu yaş grubunun artış yüzdesi ise 27.3 tür (37).

Bu duruma göre Türkiye'de iktisaden faal nüfustaki artış, istihdam artışından daha hızlı gelişmektedir. Türkiye nüfusunun genç bir nitelikte bulunması, işgücüne katılma oranının (38) oldukça yüksek seviyede olması sonucunu doğurmaktadır. Gerçekten 1965 yılında yüzde 43.4 olan işgücüne katılma oranı, 1970 yılında yüzde 40.8 olmuştur (39). Eğer bu işgücü arzını yeniden yaratılacak iş alanlarında kullanmak mümkün olmaz ise, ülkede açık ve gizli işsizlik hızla artacaktır.

Türkiye'nin genç bir nüfus yapısına sahip olduğunu yukarıda belirtmiş idik. Ülke nüfusunun genç bir nitelik taşıması, şüphesiz o ülke için çok yararlıdır. Nüfusun genç olması, ülkenin bir canlılığa, yaratıcı ve zengin bir beşeri kaynağa sahip olduğunun delilidir. Fakat genç nüfusun fazla olmasının bir sakıncası da, üretime katılmayan bu grubun tüketimi arttırdığıdır. 1970 nüfus sayımlarına göre Türkiye'de 0-14 yaş grubu arasında bulunanların toplam nüfusa oranı yüzde 41.1'dir. Bu grubun ihtiyaçlarının karşılanması ve yeni doğanların belirli bir yaşama seviyesine kavuşturulması, bu konudaki harcamaları arttırmaktadır. Türkiye'de doğumların istenilenin üzerinde bulunması, genç nüfus grubunu çoğaltmakta ve dolayısıyla kişilerin alt yapı, eğitim, sağlık ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan hizmetler,

(36) **Yeni Strateji**, paragraf: 1.6.

(37) **ÜBYKP**, s. 76.

İşgücü Arzı

(38) İşgücüne katılma oranı: $\frac{\text{İşgücü}}{\text{Toplam Nüfusu}}$. İşgücü, iktisaden faal nüfus olarak alınmıştır. İşgücü arzı ise, çalışanlar ile işgücü fazlasından meydana gelmektedir.

(39) **ÜBYKP**, s. 76.

ülke kaynaklarının bir kısmının tüketim alanlarına kaymasına yol açmaktadır. Bu durum, hızla kalkınmak ve sanayileşmek için ayrılacak kaynakların azalması sonucunu doğurmaktadır. Çünkü hızlı nüfus artışı, ülkede tasarruf payının düşük kalmasına sebep olmakta ve yatırımların artan oranda iç tasarruflarla finanse edilmesi zorunluluğu karşısında ekonomide bir tasarruf darboğazı belirlemektedir.

Türkiye’de kalkınmayla birlikte ekonomik ve sosyal refahın artması, sağlık şartlarının iyileşmesi, kadının toplum içindeki yerinin giderek değişmesi ve aile birimlerinin küçülmesi sonucunda, bir yandan nüfus yapısındaki değişimler hızlanırken diğer taraftan nüfusun artış hızıda yavaşlamaktadır (40).

Aslında Türkiye’de hızlı nüfus artışı, bazı yönlerden olumlu sonuçlar yaratmaktadır. Çünkü Türkiye’de nüfus yoğunluğu, gelişmiş batı ülkelerinden daha azdır. 1965 yılında ülkemizdeki yoğunluk 41 iken aynı yıl Belçika’da nüfus yoğunluğu 315, Batı Almanya’da 234, İngiltere’de 227, İsrail’de 127’dir. Buna karşılık ABD’de 21 ve Rusya’da ise 11’dir. Türkiye’de nüfus yoğunluğunun az olması ulaştırma, enerji, eğitim ve sağlık gibi alt yapı tesislerinin yapımını pahalılaştırmaktadır. Ayrıca hızlı nüfus artışı, fert başına gelirlerinde artması şartıyla ekonomideki mal ve hizmetlere olan talebi artırarak ülke pazarının genişlemesine yol açabilir. Artan nüfus sayesinde piyasa genişlenmesi, yatırımları arttırarak kalkınmaya yardımcı olur. Nüfusumuzun çoğalması, tabii kaynakların işletilmesi yönünde de önem taşımaktadır. Nüfus artışı, bir üretim faktörü olan emek arzının çoğalmasını sağlayarak, ülkemizin üretim kapasitesi, milli geliri ve iktisadi gücünün daha da artmasına sebep olur. Başka bir deyişle üretime katılacak olan kaynaklardan bir bölümünün fazlalaşması, ekonomik kalkınma potansiyeline güç katar. Fazla nüfus, ülkede ekonomik ve sosyal işbölümünü arttırmak içinde gereklidir. Bütün bunların yanında, dünya siyasi ve askeri konjonktüründe son zamanlarda ortaya çıkan gelişmeler karşısında Türkiye’nin belirli bir büyüklükte nüfusa sahip olmasında bir zorunluluktur.

Türkiye’de nüfusun artmasına ilişkin olan ve tamamen katıldığımız bu olumlu düşünceler, şüphesiz artan nüfusun normal bir şekilde beslenmesi, sağlığının korunması, eğitilmesi, onlara iş imkânları yaratılmasında zorunlu kılmaktadır. Eğer bunlar sağlanmadan nüfusta «çok hızlı» bir artış meydana

(40) ÜBYKP, s. 106.

(41) A. O. GÜNER, *İsraf Ekonomisi*, Yüksel Matbaası, İstanbul, 1975, s. 231.

na gelirse, dünyaya gelen her çocuk önce ailesine ve daha sonrada topluma bir yük olacaktır. Türkiye nüfusu, yukarıda belirtmiş olduğumuz gerekçelerle **artmalıdır**. Fakat bu artış, hiçbir zaman Türkiye'nin ekonomik kalkınmasını aksatacak ölçüde «ifrada» kaçmamalıdır. Başka bir deyişle hızlı nüfus artışı toplumu oluşturan kişilerin bölüşecekleri emek dilimlerinin büyütülmesinde önemli bir role sahip olmalıdır. Kısacası, Türkiye'de Agah Oktay Güner'inde belirttiği gibi kalkınmanın itici ve sürükleyici unsuru olan ve istenilen şekilde değerlendirilemeyen (41) insan gücüne gereken önem verilmelidir.

Tablo : I

Bölgelere Göre Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Nüfusun Artış Oranları : 1960-1970
(Gayrisafi Yurtiçi Hasıla 1963 Fiyatlarıyla US \$ cinsindedir)
Yıllık Ortalama Gelişme Hızı 1960-1970 (%)

Bölge ve Ülkeler	Nüfus	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla	Ferbaşına GYH
Pazar ekonomileri	: 2.1	4.9	2.7
Kalkınmış pazar Ekonomileri	: 1.1	4.8	3.7
Az gelişmiş pazar Ekonomileri	: 2.5	5.1	2.6
Afrika	: 2.5	4.5	2.0
Güney Afrika	: 2.2	5.6	3.4
Kuzey Afrika	: 1.4	4.1	2.7
Karayip ve Lâtin Amerika	: 2.8	5.4	2.6
Asya-Orta-Doğu	: 2.8	6.7	4.0
İsrail	: 3.1	8.6	5.1
Asya-Doğu ve Güney Doğu	: 2.5	4.6	2.1
Japonya	: 1.1	11.1	9.7
Avrupa	: 0.7	4.8	4.0
Okyanusya	: 2.9	6.2	3.3
Avustralya + Yeni Zellanda	: 1.9	5.0	2.9

KAYNAK : United Nations, «Major economic and social correlates of demographic trends, 1950-1970», (E/CONF.60/BP/11).

Tablo : II

Bazı Gelişmekte Olan Ülkelerde Nüfus Artış Oranları ile Fert Başına Düşen
Gayrisafi Yurtiçi Hasıla Oranları = 1960-1970

Ülkeler	Nüfus Artış Oranı	Fertbaşına GYH Artış Oranı
İrak	3.65	2.58
Suriye	3.32	3.08
Pakistan	3.10	0.82
Lübnan	3.04	2.03
Türkiye	2.82	2.60
İran	2.77	5.67
Hindistan	2.48	2.48
Tunus	2.95	2.02
Mısır	2.71	2.78
Uganda	2.50	2.50
Etopya	1.91	2.64
Meksika	3.41	3.44
Peru	3.04	2.02
Brazilya	2.88	0.79
Şili	2.41	1.92
Bolivya	2.31	2.91
Arjantin	1.53	2.54
Uruguay	1.28	0.09

KAYNAK : United Nations, «Major economic and social correlates of de-
mographis trends, 1950-1970», (E/CONF-60/BP/11).

Tablo : III
Bölgelere Göre Nüfus ve Toplam Yiyecek Üretimi
(yıllık yüzde artış olarak)

Bölgeler	Nüfus		Toplam Yiyecek Üretimi		Fertbaşına Düşen Yiyecek Üretimi	
	1951-60	1960-70	1952-60	1960-70	1952-60	1960-70
Dünya	1.8	2.0	3.2	2.8	14.	0.8
Kalkınmış Bölgeler	1.3	1.1	3.2	2.6	1.9	1.5
Kalkınmakta Olan Bölgeler						
Afrika	2.2	2.5	2.8	2.6	0.6	0.1
Asya	2.0	2.2	3.4	2.7	1.4	0.5
Latin Amerika	2.8	2.9	3.2	3.5	0.4	0.6

KAYNAK : Food and Agriculture Organization of the United Nations, «Population, food supply and agricultural development», (E/CONF.60/CBP/25).

TABLO : IV
Dünya Nüfusunun Gelecekte Yıllık Artış Hızları (%)

	1970-1980	1980-1990	1990-2000
Dünya	: 2.1	2.0	1.8
Gelişmiş Bölgeler	: 1.1	1.0	0.8
Gelişmekte Olan Ülkeler	: 2.5	2.4	2.1
Avrupa	: 0.7	0.7	0.6
Rusya	: 1.1	1.1	1.9
Kuzey Amerika	: 1.4	1.4	1.1
Japonya	: 1.2	0.8	0.6
Güney Amerika	: 1.7	1.6	1.4
Avustralya + Yeni Zellanda	: 2.0	1.9	1.5
Güney Asya	: 2.8	2.6	2.1
Doğu Asya	: 1.7	1.5	1.3
Afrika	: 2.9	3.0	2.9
Latin Amerika	: 3.1	3.0	2.8
Okyanusya	: 2.8	3.4	2.5
Japonya hariçtir.			

KAYNAK : 1974 World Population Year, International Labour Office 1974.

TABLO : V

1970-2000 Yılları Arasında Bölgelere Göre Dünya Nüfusu (Milyon Kişi)

	1970	%	1980	%	1990	%	2000	%
Dünya	: 3632	100.0	4457	100.0	5438	100.0	6494	100.0
Gelişmiş Böl.	: 1090	30.0	1210	27.1	1336	24.5	1454	22.3
Gelişmete								
Olan Böl.	: 2542	70.0	3247	72.4	4102	75.5	5040	77.7
Gelişmiş Böl	: 1090	100.0	1210	100.0	1336			
						100.0	1454	100.0
Avrupa	: 462	42.4	497	41.1	533	39.9	568	39.1
Rusya	: 243	22.3	271	22.4	302	22.6	330	32.7
Kuzey								
Amerika	: 228	20.9	261	21.5	299	22.4	333	22.9
Japonya	: 103	9.5	116	9.6	125	9.4	133	9.1
Güney								
Amerika	: 39	3.6	47	3.9	55	4.1	63	4.3
Avustral- ya+Yeni								
Zellanda	: 15	1.4	19	1.6	23	1.7	26	1.8
Gelişmekte								
Olan Böl.	: 2542	100.0	3247	100.0	4102	100.0		
							5040	100.0
Güney								
Asya	: 1126	44.2	1486	45.6	1912	46.4	2354	46.5
Doğu Asya	: 826	32.5	979	30.1	1140	27.7	1292	25.5
Afrika	: 344	13.5	457	14.0	616	15.0	818	16.2
Latin								
Amerika	: 244	9.6	339	10.2	445	10.8	589	11.7
Okyanusya	: 4	0.2	5	0.2	7	0.7	9	0.2

KAYNAK : 1974 World Population Year, International Labour Office 1974.